

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum Deus possit creare aliquid ex nihilo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

non sunt idem secundum esse.

¶ 4 Præter ea quæ sunt idem, nõ cadit ordo: sed potentia creandi est prior quæ potentia generandi secundum intellectum, sicut essentialiter notionaliter: ergo prædictæ potentie non sunt idem.

SED CONTRA. In Deo non differt potentia & essentia, sed vna tantum est diuina essentia: ergo & vna tantum potentia. Non ergo prædictæ potentie distinguuntur.

Liba. de ge
neci ad hec
raut ca. 6. &
7. to 3.

¶ 2 Præter. Deus non facit per plura quod potest facere per unum: sed per unam potentiam Deus potest generare & creare, præcipue cum generatio filii sit ratio productionis creaturæ, secundum illam Augustini expositionem, Dixit & facta sunt, id est, uerbum genuit in quo erat, ut fierent, ergo vna tantum potentia est generandi & creandi.

Art. præc.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, ea quæ de potentia dñi in diuinis, considerata sunt ex ipsa essentia. In diuinis autem licet una relatio ab altera distinguatur realiter per oppositionem relationum, quæ reales in Deo sunt, ipsa tamen relatio non est aliud secundum rem quam ipsa essentia, sed solum ratione differens, nam relatio ad essentiam oppositionem non habet. Et ideo non est concedendum quod aliquid absolute in diuinis multiplicetur: sicut quidam dicunt, quod in diuinis est duplex esse, essentialiter & personale. Omne enim esse in diuinis, essentialiter est, nec persona est nisi per esse essentialiter. In potentia uero præter id quod est ipsa potentia, consideratur respectus quidam uel ordo ad id quod potentie subiacer. Si ergo potentia, quæ est respectu actus essentialis, sicut potentia intelligendi uel creandi, comparatur ad potentiam, quæ est respectu actus notionalis (cuiusmodi est potentia generandi) secundum id quod est ipsa potentia, inuenitur una & eadem potentia sicut est unum & idem esse naturæ & personæ. Sed tamen utriusque potentie colligitur alius & alius respectus, secundum diuersos actus ad quos potentia dñi. Sic ergo potentia generandi & creandi est una & eadem potentia, si consideretur id quod est potentia. Differunt tamen secundum diuersos respectus ad actus diuersos.

D. 945.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod licet in creaturis differant natura, & propositum: in diuinis tamen sunt idem secundum rem. Vel potest dici, quod potentia creandi non nominat propositum siue uoluntatem, sed potentiam prout a uoluntate imperatur. Potentia autem generandi secundum quod natura inclinatur, agit: hoc autem non facit diuersitatem potentie. Nam nihil prohibet aliquam potentiam ad aliquem actum imperari a uoluntate, & ad alium inclinari a natura. Sicut intellectus noster ad credendum inclinatur uoluntate, ad intelligendum prima principia ducitur ex natura.

AD SECUNDUM dicendum, Quanto aliqua potentia est superior, tanto ad plura se extendit: unde minus est distinguibilis per diuersitatem obiectorum, sicut imaginatio vna potentia est respectu omnium sensibilium, respectu quorum sensus proprii distinguuntur. Diuina autem potentia est summe eleuata. Unde differentia actuum in ipsa potentia quantum ad id quod est, diuersitatem non inducit: Sed secundum unam potentiam Deus omnia potest.

AD TERTIUM dicendum, quod potentia generandi & potentia creandi quantum ad ipsam (ut ita loquar) potentie substantiam, non solum uniuocantur, sed sunt unum. Sed quod analogice dicatur, hoc est ex ordine actus.

F AD QUARTUM dicendum, quod prædictæ potentie non ordinantur secundum prius & posterius, nisi prout distinguuntur. Unde ordo earum non attenditur nisi per respectum ad actus. Et ex hoc patet, quod potentia generandi est prior potentia creandi, sicut generatio creatione. Quantum uero ad hoc quod ad essentiam comparantur, sunt idem, & non est in eis ordo.

QVAESTIO III.

De creatione.

Et habet articulos xix.

G ¶ Primò, n. quæritur, Vtrum Deus possit aliquid creare, ¶ Secundò, Vtrum creatio sit mutatio. ¶ Tertio, Vtrum creatio sit aliquid realiter in creatura.

¶ Quarto, Vtrum potentia creandi sit creatura communicabilis.

¶ Quintò, Vtrum possit esse aliquid quod non sit a Deo creatum.

¶ Sextò, Vtrum sit unum tantum creationis principium.

¶ Septimò, Vtrum Deus operetur in omni operatione naturæ.

¶ Octauò, Vtrum creatio operi naturæ admisceatur.

¶ Nonò, Vtrum anima creetur.

¶ Decimò, Vtrum anima sit creata in corpore uel extra corpus.

¶ Undecimò, Vtrum anima sensibilis & vegetabilis sint per creationem.

¶ Duodecimò, Vtrum sint in femine quando descenditur.

¶ Tertiodecimò, Vtrum aliquod ens ab alio, possit esse æternum.

¶ Decimoquartò, Vtrum id quod est diuisum a Deo per essentiam possit semper fuisse.

¶ Quintodecimò, Vtrum res processerint a Deo per necessitatem naturæ.

¶ Sedecimò, Vtrum ab vno primo possit procedere multitudo.

¶ Septimodecimò, Vtrum mundus semper fuerit.

¶ Octauodecimò, Vtrum angeli sint creati ante mundum visibilem.

¶ Nonodecimò, Vtrum potuerint esse Angeli ante mundum visibilem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Deus possit aliquid creare ex nihilo.

QVAESTIO est de creatione, quæ est primus effectus diuinæ potentie. Et primo quæritur, vtrum Deus possit aliquid creare ex nihilo. Et videtur quod non. Deus nõ potest facere contra communem animi conceptionem, sicut quod totum nõ sit maius sua parte: sed sicut dicit Philosophus in 1. Physi. communis conceptio ex sententia Philosophorum fuit, quod ex nihilo nihil fiat: ergo Deus nõ potest de nihilo aliquid facere.

¶ 2 Præter. Omne quod sit, antequam esset, possibile erat esse si enim erat impossibile esse, nõ erat possibile fieri. nihil enim mutatur ad id quod est impossibile. Sed potentia, qua aliquid potest esse, non potest esse nisi in aliquo subiecto: nisi forte ipsamet sit subiectum. nam accidens absque subiecto esse non potest. Ergo omne quod sit, fit ex materia uel subiecto. Impossibile est ergo ex nihilo aliquid fieri.

¶ 3 Præter. Infinitam distantiam nõ contingit pertranfire: sed nõ entis simpliciter ad ens est infinita distantia

tes. 11

tia

tia, quod ex hoc patet: quia quāto potentia est minus ad actū disposita, tāto magis ab actū distat. unde si omnino potentia subtrahatur, erit infinita distantia, ergo impossibile est, quod aliquid trāseat, de simpliciter non entead ens.

¶ 4. Præf. Philosophus dicit in primo de generatione, q̄ omnifariam dissimile, non agit in omnifaria dissimile. Oportet enim, q̄ agens, & patiens conueniant in genere, & in materia. Sed non ens simpliciter, & Deus in nullo conueniunt, ergo Deus nō pōt agere in non ens simpliciter, & ita nō pōt facere aliquid de nihilo. Sed dicebat, q̄ ratio ista procedit de agente, cuius actio differt a sua substantia, quam oportet in aliquo subiecto recipi.

¶ 5. Sed contra. Auicē. dicit, q̄ si calor esset a materia expoliatus, per se ipsum ageret absq; materia, & tamen eius actio non esset sua substantia: ergo hoc, quod actio Dei est sua essentia, non est ratio quod materia non indigeat.

¶ 6. Præf. Ex nihilo nihil concluditur: qd̄ est, quod dā fieri rationis: sed esse rōnis, consequitur esse naturæ. Ergo et in natura ex nihilo nihil fieri potest.

¶ 7. Præf. Si ex nihilo aliquid fiat, hæc propositio ex aut notat causam, aut ordinem. Causam aut nō videtur notare nisi efficiētē, vel materiale. Nihil autem neque efficiens causa entis esse potest, neq; materia, & sic in proposito non denotat causam. Similiter neq; ordinem, quia vt dicit Boetius, entis ad non ens non est aliquis ordo: ergo nullo modo ex nihilo potest aliquid fieri.

¶ 8. Præf. Potentia actiua s̄m Philosoph. 5. Metaph. est principium transmutationis in aliud s̄m quod est aliud. Potentia autem Dei non est nisi potentia actiua: ergo requirit aliquod subiectum transmutationis, & sic non potest ex nihilo aliquid facere.

¶ 9. Præf. In rebus inuenitur diuersitas, prout vna res est alia perfectior. huius autē diuersitatis causa non est ex parte Dei, qui est vnus & simplex: ergo oportet huius diuersitatis causam assignare ex parte materiae. Oportet ergo ponere res factas esse ex materia, & non ex nihilo.

¶ 10. Præf. Quod ex nihilo factū est, habet esse post nō esse: est ergo, cōsiderare aliquid instans, in quo vltimo nō est, ex quo nō esse desinit, & aliquid, in quo primo est, ex quo esse incipit. Aut ergo est vnū, & idē instans, aut diuersa: si idē, sequitur duo cōtradictoria esse in eodem instanti: si diuersa, cū inter duo instantia sit tempus mediū, sequitur aliquid esse mediū inter affirmationem, & negationem: Nam non potest dici non esse post vltimū instans in quo nō fuit, nec esse ante primū instans, in quo fuit, vtrumque autem est impossibile, s̄. contradictionem esse simul & eam habere mediū, ergo impossibile est aliquid fieri ex nihilo.

¶ 11. Præf. Quod factum est, necesse est aliqui fieri, & quod creatū est, aliq̄i creati: aut ergo simul fit, & factum est, quod creatur, aut non simul: sed nō potest dici, q̄ non simul, quia creatura non est antequam facta sit. Si ergo fieri eius sit antequam facta sit, oportebit esse aliquid factiois subiectū, quod est contra creationis rationem. Si aut simul fit, & factum est, sequitur quod simul fit, & non fit, quia quod factum est in permanentibus, est, quod aut fit, non est. Hoc aut est impossibile, ergo impossibile est aliquid fieri ex nihilo, vel creati.

¶ 12. Præf. Omne agens agit simile sibi: omne aut agens agit s̄m, q̄ est in actū, ergo nihil fit, nisi quod est in actū: Sed materia prima non est in actū, ergo fieri nō pōt, precipua Deo, qui est purus actus;

A Et sic quæcumque sunt, fiunt ex præsupposita materia, & non ex nihilo.

¶ 13. Præf. Quicquid facit Deus, per idē operatur, sicut artifex agit artificiatā per formas artis: sed materia prima non habet ideam in Deo, quia idea forma est, & similitudo ideati. Materia autem prima cum intelligatur secundum suam essentiam absq; omni forma, non potest forma eius esse similitudo, ergo materia prima a Deo fieri non potest, & sic idem quod prius.

¶ 14. Præf. Non pōt esse idem perfectionis, & imperfectionis principium in rebus aut imperfectio inuenitur, cum rerum quædam aliis potiores sint, quod cōtingere non pōt nisi per inferiorū imperfectionē. Cū ergo perfectionis principium sit Deus, oportebit imperfectionem in aliud principium reducere: sed non nisi in materia, ergo oportebit res ex aliqua materia esse factas, & non ex nihilo.

¶ 15. Præf. Si aliquid fit ex nihilo, aut fit ex eo sicut ex subiecto, sicut statua ex ære, aut sicut ex opposito, sicut figuratū ex infigurato: aut ex cōposito, sicut statua ex ære infigurato. Sed aliquid nō pōt fieri ex nihilo sicut ex subiecto, quia nō ens non pōt esse entis materia. Neq; sicut ex cōposito, quia sic non ens conuertetur in ens, sicut æs in figuratū conuertitur in æs figuratū, & ita oporteret aliquid esse cōe entis, & non entis, quod est impossibile. Neque etiam sicut ex opposito, cū plus differant non esse simpliciter & ens, quā duo entia diuersorū generum: ex quorum uno non fit aliud: sicut figura non fit color, nisi forte per accidens, ergo nullo modo aliquid potest fieri ex nihilo.

¶ 16. Præf. Omne quod est per accidēs, reducitur ad per se, sed ex opposito fit aliquid per accidēs, ex subiecto aut per se, sicut statua ex infigurato fit per accidens, ex ære aut per se, quia æri accidit esse infiguratum. Si ergo aliquid fiat ex nō ente, hoc erit per accidens, ergo oportet, quod fiat per se ex aliquo subiecto, & ita non fit ex nihilo.

¶ 17. Præf. Et quod fit, faciens dat esse: si ergo Deus facit aliquid ex nihilo, Deus alicui dat esse. Aut ergo est aliquid recipiens esse, aut nihil. Si nihil, ergo nihil constituitur in esse, per illam actionem, & sic non fit aliquid. Si autem est aliquid recipiens esse, hoc erit aliud ab eo, quod est Deus: quia non est idem recipiens, & receptum, ergo Deus facit ex aliquo præexistenti, & ita non ex nihilo.

SED CONTRA. Gen. 1. In principio creauit Deus cœlum, & terram: dicit Glof. quod creare est ex nihilo facere aliquid. ergo Deus potest facere aliquid ex nihilo.

¶ 12. Præf. Auicē. dicit, quod agens, cui accidit agere, requirit materiam in quam agat: sed Deo non accidit agere, immo sua actio est sua substantia: ergo non requirit materiam, in quam agat, & ita potest ex nihilo aliquid facere.

¶ 13. Præf. Virtus diuina est potentior quā virtus nature: sed virtus nature facit aliquid ens ex hoc quod erat in potentia, ergo virtus diuina aliquid amplius facit, & ita facit ex nihilo.

RESPON. Dicendum, quod tenendum est firmiter, quod Deus potest facere aliquid ex nihilo, & facit. Ad cuius euidentiam sciendum est, q̄ omne agens agit s̄m quod est, actū, unde oportet, q̄ per illum modum actio alicui agenti attribuatur, quo conuenit ei esse in actū, res aut particularis est particulariter in actū, & hoc dupliciter. Primo ex comparatione sui, quia non tota substantia sua est actus, cū huiusmodi res sint compositæ ex materia

& forma, & inde est, quod res naturalis non agit secundum se totam, sed agit per formam suam, per quam est in actu. 2. in comparatione ad ea, que sunt in actu. Na in nulla re naturali includuntur actus & perfectiones omnium eorum, que sunt in actu: sed quelibet illarum habet actum determinatum ad unum genus. & ad unam speciem: & inde est, quod nulla earum est activa entis sui, quod est ens, sed eius entis sui, quod est hoc ens, determinatum in hac vel illa specie: Nam agens agit sibi simile. Et ideo agens naturale non producit simpliciter ens, sed ens perfectius, & determinatum ad hoc, vel ad aliud, ut puta ad speciem ignis, vel ad abedine, vel ad aliquid huiusmodi. Et propter hoc, agens naturale agit movendo. Et ideo requirit materiam, que sit subiectum mutationis, vel motus. Et propter hoc, non potest aliquid ex nihilo facere. Ipse autem Deus e contrario est totaliter actus, & in comparatione sui, quia est actus purus non habens potentiam permissivam, & in comparatione rerum, que sunt in actu, quia in eo est totum entium origo. unde per suam actionem producit totum ens subiens nullo preiudicito, ut pote, qui est totus esse principium, & finis totum. Et propter hoc ex nihilo aliquid facere potest. Et hec eius actio vocatur creatio: Et inde est, quod in de causis est, quod esse eius est per creationem, ut uere nero, & cetera huiusmodi, per informationem. Causa illa est enim ens absolute reducitur in primam causam uniuersalem. Causa illa uero aliorum, que ad esse subiectum ducunt, vel quibus esse specificatur, pertinet ad causas secundas, que agunt per informationem, quia si supposito effectu cause uniuersalis. Et inde est, quod nulla res dare esse, nisi in quantum est in ea participatio diuine uirtutis. Propter quod et dicitur in libro Chasid, quod anima nobilis habet operationem diuinam in quantum dar esse.

In prop. 1.
Ab ipso ergo dicitur, quod ex nihilo nihil fieri Philosophus dicit esse eorum animarum conceptionem, vel opinionem naturalium, quia agens naturale, quod ab eis consideratur, non agit nisi per motum: unde oportet esse aliquod subiectum motus, vel mutationis, quod in agente supernaturali non oportet, ut dicitur.

In prop. 2.
Ab ipso ergo dicitur, quod ex nihilo nihil fieri Philosophus dicit esse eorum animarum conceptionem, vel opinionem naturalium, quia agens naturale, quod ab eis consideratur, non agit nisi per motum: unde oportet esse aliquod subiectum motus, vel mutationis, quod in agente supernaturali non oportet, ut dicitur.

Lib. 1. Phys. com. 2.
Ab ipso ergo dicitur, quod ex nihilo nihil fieri Philosophus dicit esse eorum animarum conceptionem, vel opinionem naturalium, quia agens naturale, quod ab eis consideratur, non agit nisi per motum: unde oportet esse aliquod subiectum motus, vel mutationis, quod in agente supernaturali non oportet, ut dicitur.

Text. 46.
Ab ipso ergo dicitur, quod ex nihilo nihil fieri Philosophus dicit esse eorum animarum conceptionem, vel opinionem naturalium, quia agens naturale, quod ab eis consideratur, non agit nisi per motum: unde oportet esse aliquod subiectum motus, vel mutationis, quod in agente supernaturali non oportet, ut dicitur.

non potest fieri transitus ex non esse: sed in illud esse quod est finitum, talis transitus fieri potest: prout distans non esse ad illud esse ex una parte terminatur, quantum non sit transitus proprie: sic enim est in motibus, continuis, per quos transitus potest esse in motibus. Sic enim contingit nullo modo in finitum transire. Ad quartum dicendum, quod cum sit aliquid ex nihilo, non esse sicut nihil, non se habet per modum patientis nisi per accidens: sed magis per modum oppositi ad id quod fit per actionem. Nec est in naturalibus oppositum se habet per modum patientis nisi per accidens, sed magis subiectum.

Ad quintum dicendum, quod calor si esset expositus a materia, ageret quidem sine materia, qua requireretur ex parte agentis, sed non sine materia, qua requireretur ex parte patientis.

Ad sextum dicendum, quod concludi se habet in actibus rationis sicut moueri in actibus natura, eo quod in concludendo ratio ad unum in aliud distendit. Et ideo sicut motus omnis naturalis est ex aliquo, ita & omnis conclusio rationis. Sicut uero intelligere principia, quod est concludendum principium, non est ex aliquo ex quo concludatur, ita creatio, que est omnis motus principium, non est ex aliquo.

Ad septimum dicendum, quod cum dicitur aliquid fieri ex nihilo, duplex est sensus, ut patet per Aristotelem in libro Monologio. Nam negatio importata in nihilum potest negare prepositionem esse, vel potest includi sub prepositione. Si autem neget prepositionem, adhuc potest esse duplex sensus, unus ut negatio feratur ad formam, & negetur non solum prepositio, sed etiam uerbum, ut si dicitur aliquid ex nihilo fieri, quia non fit: sicut de faciente, possumus dicere, quod de nihilo loquitur, & sic de Deo possumus dicere, quod de nihilo fit, quia omnino non fit: quantum uero ad modum loquendi non se confusio. Alius sensus est, ut uerbum tenentur affirmatiue, sed negatio feratur solum ad prepositionem, ita dicitur aliquid ex nihilo fieri, quia non fit: sed non preexistit aliquid ex quo fiat. Sicut dicitur, quod aliquid ex nihilo fit, quia non habet causam suam, & hoc modo per creationem dicitur aliquid ex nihilo fieri. Si uero prepositio includit negationem, tunc est duplex sensus, unus scilicet, quod dicitur aliquid ex nihilo fieri, quia non fit: sed non preexistit aliquid ex quo fiat. Sicut dicitur, quod aliquid ex nihilo fit, quia non habet causam suam, & hoc modo per creationem dicitur aliquid ex nihilo fieri. Si uero prepositio includit negationem, tunc est duplex sensus, unus scilicet, quod dicitur aliquid ex nihilo fieri, quia non fit: sed non preexistit aliquid ex quo fiat. Sicut dicitur, quod aliquid ex nihilo fit, quia non habet causam suam, & hoc modo per creationem dicitur aliquid ex nihilo fieri.

Ad octauum dicendum, quod unumquodque illud intelligitur de potentia actiua naturali.

Ad nonum dicendum, quod Deus non producit res ex necessitate natura, sed ex ordine sua sapientie. Et ideo diuersitas rerum non oportet, quod sit ex materia, sed ex ordine diuine sapientie, que ad complementum uniuersitatis diuersas naturas instituit.

Ad x. dicendum, quod cum sit aliquid ex nihilo, esse quidem eius quod fit, est primo in aliquo instanti: non esse autem non est in illo instanti, nec in aliquo reali, sed in aliquo imaginario tantum. Sicut enim extra uniuersum non est aliquid diuino realis, sed imaginaria tantum, secundum quam possumus dicere,

In prop. 1.
In prop. 2.
Lib. 1. Phys. com. 2.
Text. 46.

Cap. 1.

Lib. 1.

ccr,

creare, q̄ Deus pot̄ aliquid facere extra uniuersum tantum, uel t̄m̄ distans ab uniuerso, ita ante principium mundi non fuit aliquid t̄ps reale, sed imaginariū. Et in illo possibile est imaginari aliquid instans, in quo ultimo fuit non ens. Nec oportet q̄ inter ista duo instantia sit t̄ps medium, cum t̄ps verum & tempus imaginariū nō cōtinuentur.

A **XXI.** Dicendum, quod illud quod fit ex nihilo, simul fit & factum est: & si militer est in omnibus mutationibus momentaneis, simul enim aet̄ illuminatur, & illuminatus est. Ipsum enim factū esse in talibus dicitur fieri, secundum quod est in primo instanti in quo factum est: Vel potest dici, quod id, quod fit ex nihilo, dicitur fieri quando factum est non secundum motū, quod est ab vno termino in alterum, sed secundum effluxum ab agente in factum. Hæc enim duo in generatione naturali inueniuntur. Transitus de uno termino in alterum, & effluxus ab agente in factum, quorum alterum tantum proprie est in creatione.

A **XXII.** Dicendum, quod neque materia, neq̄ forma, neque accidens proprie dicuntur fieri, sed id quod, fit est res subsistens. Cum enim fieri terminetur ad esse, proprie ei conuenit fieri, cui conuenit per se esse, rei subsistenti: unde neq̄ materia, neque forma, neque accidens proprie dicuntur creari: sed cōcreari. Proprie autem creatur res subsistens quæcumque fit: si tamen in hoc uis nō fiat. Tunc dicendum, q̄ materia prima habet similitudinem cum Deo in quantum participat de ente. Sicut n. lapis est similis Deo in quantum ens, licet non sit intellectus, sicut Deus; ita materia prima habet similitudinem cum Deo in quantum ens, non in quantum ens actus. Nam ens, cōmune est quodammodo potentie & actui.

Et sic etiam patet r̄sio ad 13. Nam proprie loquendo materia non habet ideam, sed compositū, cum idea sit forma factiua. Potest tamen dici esse aliquam ideam materiam, secundum quod materia aliquo modo diuina essentiam imitatur.

A **XXIII.** Dicendum, quod nō oportet si duarum creaturarum est aliqua dignior, quod minus digna habeat aliquam imperfectionem. Nam imperfectio designat carentiam alicuius, quod natū est haberi: uel debet haberi: unde & in gloria quamis unius sanctorum alium ex eodem, nullus tamen imperfectus erit. Si tamē aliqua imperfectio in creaturis sit, non oportet quod sit ex Deo, neque ex materia: sed in quantum creatura est ex nihilo.

A **XXIV.** Dicendum, quod ex nihilo dicitur aliquid fieri, sicut ex opposito secundum unum sensum superius expositum. Nec tamen oportet quod ex ente unius generis fiat ens alterius generis: sicut ex colore & figura. ens enim & non ens non possunt esse simul: calor autem & figura simul esse possunt. Id autem ex quo aliquid fit, debet esse in contingens ei quod fit, ut dicitur in Physicis: quod non contingat simul esse.

A **XXV.** Dicendum, quod si ly. ex. nominet causam, non fit aliquid ex opposito nisi per accidens, ratione scilicet subiecti. Si uero nominet ordinē, tunc fit aliquid ex opposito etiam per se. unde & cōruptio dicitur principium esse hendi, sed non essendi: hoc autem modo dicitur aliquid fieri ex nihilo, ut prius dictum est.

A **XXVI.** Dicendum, quod Deus simul dans esse, producit id quod esse recipit. Et sic non oportet quod agat ex aliquo principio.

A **ARTICVLVS II.**
Primum creatio sit mutatio.

S **E**CVNDO queritur, utrum creatio sit mutatio. Et uidetur quod sic. Mutatio enim secundum nomen suum designat hoc esse post hoc, ut patet in Physicorum. Sed hoc habet creationem esse post nō esse: ergo creatio est mutatio.

¶ **2** Præter. Omne quod fit, fit aliquo modo ex non ente, quia quod fit, non fit. Sicut ergo se habet generatio secundum quam fit res secundum partē substantiæ suæ ad priuationem formæ, quæ est nō esse secundum quid, ita se habet creatio, per quā fit secundum totam substantiam suam ad non esse simpliciter: sed priuatio proprie loquendo est terminus generationis: ergo & non esse simpliciter proprie loquendo est terminus creationis: & sic creatio proprie loquendo est mutatio.

¶ **3** Præter. Quanto est maior distantia inter terminos, tanto maior est mutatio. Maior enim est mutatio de albo in nigrum, quam de albo in pallidū: sed plus distat non ens simpliciter ab ente, quam contrarium a contrario, uel non ens s̄m̄ quid ab ente: ergo cum transitus de contrario in contrarium, uel de non ente s̄m̄ quid in ens sit mutatio, multo magis transitus de non ente simpliciter factus ens quod est creatio, erit mutatio.

¶ **4** Præter. Quod non similiter habet se nunc & prius, mutatur uel mouetur. Sed quod creatur non similiter se habet nunc & prius, quia prius erat simpliciter non ens, & postea fit ens: ergo quod creatur, mouetur uel mutatur.

¶ **5** Præter. Illud quod exit de potentia in actum, mutatur. Sed quod creatur exit de potentia in actum, quia ante creationem erat tantum in potentia factiua, postea autem est in actu. ergo quod creatur, mouetur uel mutatur, ergo creatio est mutatio.

S **E**D **C**ONTRA. Species motus uel mutationis sunt sex secundum Philosophum in predicamentis: nulla autem earum est creatio, ut patet per singula inducenti: ergo creatio non est mutatio.

R **E**SPO. Dicendum, q̄ in mutatione qualibet requiritur quod sit aliquid idem eōe utrique mutationis termino. Si enim termini mutationis oppositi in nullo eodem conuenirent, non posset uocari transitus ex uno in alterum. In nomine enim mutationis & transitus designatur aliquid idem, aliter se habere nunc & prius: & etiam ipsi mutationis termini nō sunt in contingentes: quod requiritur ad hoc ut sint mutationis termini, nisi in quantum referuntur ad idem. Nam duo contraria, si ad diuersa subiecta referantur, contingit simul esse. Quandoque ergo contingit, quod utriusque mutationis termino est unum commune subiectum actu existens: & tunc proprie est motus, sicut accidit in alteratione, & augmento & diminutione, & loci mutatione. Nam in omnibus his motibus subiectum unum & idem actu existens, de opposito in oppositum mutat. Quæ uero est idem commune subiectum utriusque termino, non quidem ens actu, sed ens in potentia tantum, sicut accidit in generatione & corruptione simpliciter. Formæ enim substantiæ & priuationis subiectū, est materia prima, quæ non est ens actu: unde nec generatio, nec corruptio proprie dicitur motus, sed mutationes quedam. Quandoque uero nō est aliquod subiectum commune, neque actu, neque potentia existens, sed est idem tempus cōtinuum, in cuius prima parte est unum oppositum, & in secunda aliud, ut cum dicimus hoc fieri ex hoc.

P. p. q. 45. ar. 2. ad 2.

C. ex. 7.

In post. s̄d. de Motu.

In corp. ar.

post